

მზია ხახუტაიშვილი

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ასოცირებული პროფესორი, ფილოლოგიის დოქტორი
(+995) 597-870-141, mzia.khakhutaishvili@bsu.edu.ge,

ნანა ცეცხლაძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ასოცირებული პროფესორი, ფილოლოგიის დოქტორი
(+995) 595-917-811, nana.tsetskhladze@bsu.edu.ge

**ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავლების მეტყველება
(ორდუს ვილაიეთის ფაცის სოფლებში
ჩაწერილი მასალები)**

Mzia Khakhutaishvili

Batumi Shota Rustaveli State University
Associate Professor, PhD
(+995) 597-870-141, mzia.khakhutaishvili@bsu.edu.ge,

Nana Tsetskhladze

Batumi Shota Rustaveli State University Associate Professor, PhD
(+995) 595-917-811, nana.tsetskhladze@bsu.edu.ge

**Speech of the Descendants of Kobuletian Muhajirs
(Materials Recorded in the Patsa District of Ordu Province)**

აბსტრაქტი: ბსუ-ს მიზნობრივი საგრანტო პროექტის („ქობულურ-აჭარული დედაბრული ხელით შესრულებული ხელნაწერების ციფრული კორპუსი“) ფარგლებში თურქეთის ფაცაში ჩანერილი ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავალთა მეტყველების ნიმუშების შესწავლა აქტუალურია „კუნძულური“ კვლევისა და ქობულეთურის თანამედროვე მდგომარეობის შესასწავლად.

ფაცელთა მეტყველებაში შენარჩუნებულია ქობულეთური კილოკავის მთავარი მახასიათებლები ფონეტიკურ (დიფთონგები, ბგერის დავინროებისა და დაკარგვის შემთხვევები), მორფოლოგიურ (უკუმშველობა-უკვეცლობის ტენდენცია, ორმაგი მრავლობითის ფორმები), სინტაქსურსა (ერგატიული კონსტრუქციები) და ლექსიკურ დონეებზე (დიალექტიზმები, ზანიზმები, იზვიათი იდიომები, სადაც ჩანს ქრისტიანული კულტურის კვალი).

ფაცელთა ქართულ მეტყველებაზე თურქული ენის გავლენა ჩანს აღმოსავლური ლექსიკის ინტენსიურ გამოყენებაში, აღწერით კონსტრუქციებში, კალკებში, კოდების ცვლასა და შერევაში.

მიუხედავად სალიტერატურო ენისგან იზოლაციისა და უცხოენოვან გარემოში არსებობისა, ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავლების მეტყველებამ შეინარჩუნა ქართული ენის ძირითადი მახასიათებლები და ქობულეთური კილოკავის არსებითი თავისებურებანი. მასალა ინტერდისციპლინური გამოყენებისაა.

საკვანძო სიტყვები: ქობულეთური, მუჰაჯირი, შთამომავალი, ფაცა, კილოკავი

Abstract. Within the framework of Batumi Shota Rustaveli State University targeted grant project ("Digital Corpus of Kobulian-Adjarian Handwritten Manuscripts"), studying the speech samples recorded from descendants of Kobuletian Muhajirs in Fatsa, Turkey has proved relevant

for "island" research and for examining the current state of the Kobuletian dialect.

The Fatsa residents' speech maintains key features of the Kobuletian dialect across multiple linguistic levels: phonetic (diphthongs, sound narrowing and loss), morphological (agreement inconsistencies, double plural forms), syntactic (ergative constructions), and lexical (dialectisms and rare idioms reflecting vestiges of Christian culture).

Turkish language influence is apparent through extensive use of Eastern-origin vocabulary, calques, and code-switching.

Despite isolation from standard Georgian and immersion in a foreign-language environment, the speech of Kobuletian Muhajir descendants has preserved both essential Georgian language characteristics and fundamental Kobuletian dialect features. This material offers valuable insights for interdisciplinary research.

Key words: Kobuletian, Muhajir, descendant, Fatsa, speech

შესავალი: გარე (ქართულ სალიტერატურო ენას მონყვეტილი) დიალექტების მასალების შეკრება და ჩანერა მრავალი ასპექტითაა აქტუალური. ისინი არსებობას განაგრძობენ განსხვავებულ ენობრივ სიტუაციაში, სპეციფიკურ პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურსა და განსაკუთრებით კულტურულ ფონზე ყალიბდებიან.

ფაცის სოფლებში შეგროვილი ენობრივი მასალები საინტერესოა აჭარული დიალექტის კილოკაური დიფერენციაციის საკითხის შესასწავლად. განსაკუთრებით ღირებულია „კუნძულური“ კვლევის თვალსაზრისით. თურქეთში, ფაცის რაიონში, ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავლებით დასახლებული 20-ზე მეტი სოფელია. ეს არის სხვა სახელმწიფოში მშობლიური

კულტურული არეალიდან იზოლირებული ტიპური კუნძულური კერა.

აღსანიშნავია, რომ წინამდებარე მასალები ჩანერილია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიზნობრივი საგრანტო პროექტ „ქობულურ-აჭარული დედაბრული ხელით შესრულებული ხელნაწერების ციფრული კორპუსის“ ფარგლებში (ბსუს რექტორის 2022 წლის 2 დეკემბერი №01-02/283 ბრძანება) ბსუს აკადემიური საბჭოს დადგენილება №06-01/04, 31 იანვარი, 2023). მართალია, პროექტის მიზანი ფაცის რაიონის ქობულეთელი მუჰაჯირებით დასახლებულ სოფლებში „დედაბრულით“ შესრულებული ხელნაწერებისა თუ წარწერების მოძიება იყო, მაგრამ ექსპედიციის წევრებმა შესაძლებლობა არ გავუშვით ხელიდან და ჩავინერეთ ფონეტიკურად, მორფოლოგიურად, სინტაქსურად, ლექსიკურად და ლინგვოკულტუროლოგიურად საინტერესო გეპირსიტყვიერი მასალა.

შესაბამისად, საყურადღებოა, რამდენად შემოინახეს მათმა შთამომავლებმა ქობულეთური მეტყველების სპეციფიკა, რა გადარჩა და რა შეიცვალა; ასევე მნიშვნელოვანია მიგრაციების შედეგად მიღებული ლინგვისტური ლანდშაფტის საანალიზოდ.

მეთოდები: აღწერითი, შედარებითი, ლინგვისტური ანალიზი, სინთეზი.

შედეგი: ორდუს ვილაიეთის ფაცის რაიონში მცხოვრები ქობულეთელი მუჰაჯირების შთამომავლების მეტყველებაში საყურადღებოა რამდენიმე თავისებურება: არაა მოშლილი დიფთონგი, შემონახულია ქობულეთურისთვის ნიშანდობლივი ბგერის დავინროებისა (**რუმ, ხუმ, რატუმ**) და დაკარგვის შემთხვევები (**მიალ, მია**).

სახელებში შეინიშნება უკუმშველობისა და უკვეცლობის ტენდენცია, გვხვდება ორმაგი მრავლობითის ფორმები, ზმნებში

შემონახულია ქობულეთურისთვის სპეციფიკური ფორმები: **დასთვალა, ხავდა, ხონდა, მოხპარა.**

სინტაქსური თავისებურებებიდან აღსანიშნავია ერგატიული კონსტრუქციების გამოყენება, თუმცა ზოგჯერ აქაც იგრძნობა თურქული ენის გავლენა და გვხვდება ენის უცოდინრობით გამოწვეული ნომინატიური კონსტრუქციებიც.

მასალებში ერთი მხრივ დაცულია დიალექტიზმები, ზანიზმები, არქაული ლექსიკა, იშვიათი იდიომები; მეორე მხრივ, ინტენსიურად გამოიყენება აღმოსავლური ლექსიკა, დასტურდება კალკები, აღწერითი კონსტრუქციები და სამეტყველო კოდების ცვლისა თუ ინტერფერენციის მრავალი შემთხვევა.

ფაქტში ჩანერილი მასალა საინტერესოა კულტუროლოგიური თვალსაზრისითაც. მიუხედავად იმისა, რომ ის სალიტერატურო ენას მონყვეტილია, მასში დაცულია ქობულეთური მეტყველების არსებითი თავისებურებანი, ამავდროულად აშკარაა თურქულის გავლენაც ლექსიკისა და სინტაქსის დონეზე.

მსჯელობა

ორდუს ვილაიეთის ფაცის რაიონის სოფლებში ჩანერილი მეტყველების ნიმუშები მრავალი კუთხითაა საინტერესო.

ფონეტიკური დახასიათება: ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავლების მეტყველებაში გვხვდება ნახევარხმოვანი **ღ**, რომელიც ქმნის დამავალ დიფთონგს: **ყართოფად, ბალანად, ნენედ, დედად, დად** და სხვა. შემონახულია **შუქრიედ, ბუძიედ, ლობიედ** და მისთანა ფორმებიც, რომლებშიც, სპეციალურ ლიტერატურაშია ახსნილი, ჯერ ფუძის ბოლოკიდურა ა ხმოვანი შეცვლილა ე-დ, შემდეგ ისევ დიფთონგიზაცია წასულა: კერიე <კერიედ <კერიეი <კერიი (კახაძე, 1953).

ფაცის რაიონის მკვიდრთა მეტყველებაში დაცულია ქობულეთური მეტყველების გამოკვეთილი ფონეტიკური თავისებურება, ბგერის დავინროება: **ო>უ: რომ/ რუმ. რატომ/ რატუმ,**

ხომ/ხუმ, თავუდუმარე. ამგვარი ფორმები, როგორც ნაბალური მ-ს მეზობლად ო ხმოვნის უ ხმოვნად გადაქცევის ნიმუშები დასტურდება გურულშიც (ყლენტი, 1936: 53).

დაცულია ქობულეთურის სხვა თავისებურებებიც: **ოზო, მოზობელი, აქოერი, აქოერობა.** ხშირია **ბგერის დაკარგვა: თა, მიალ, მია, ცხრეფს.**

აღსანიშნავია სახელთა ბრუნებაში თავჩენილი უკუმშველობისა და უკვეც-ლობისკენ მიდრეკილება: **ცხვარის, სიძის, ჯამის, ორმაგი მრავლობითის** ფორმები: **ხინიკაძნები, რომანაძნები, ბუძიანები.**

ჩანერილ მასალაში ხშირია ზმნის ობიექტური პირის ნიშნების ჭარბი გამოყენება, კერძოდ, გვხვდება სანნარევი ფორმები: **დასწვა, ჩასთვალე, სთქვი, სტკლიცა.** კიდევ უფრო საინტერესოა **მოხპარა, ჩამოხკიდა** ფორმები.

სახელებში ხანმეტ ფორმებთან დაკავშირებით მკვლევარი მ. ფაღავა წერს: საერთოდ „ხანმეტობა“ ქობულეთურს გამოარჩევს აჭარულის სხვა კილოკავებისა და მისი მომიჯნავე ქვემოგურულისა გან. **ხაიდარი, ხაივანი, ხალაღი/ /ხელაღი, ხერამი** (ფაღავა, 2013: 17).

ინვერსიულ ზმნებთან მიცემითში დასმული სახელის მრავლობითობა **თ’** სუფიქსის ნაცვლად გადმოიყვება **-ენ და -ან** სუფიქსებით: **მუყცემიან, მოსწონებიან, ქონებიან, ხონდენ.**

მუჰაჯირთა მეტყველებაში შემონახულია ქობულეთური მეტყველებისთვის ნიშანდობლივი **ხავდა, ხონდა, მოხონდა** ფორმები, რომლებიც ენის შინაგანი პოტენციის გამოვლინებაა, კონვერგენციაა.

ოღ’თემის ნიშანი დაერთვის ზმნის ფუძეს, რომელშიც **ი** თემა გვაქვს: **უხარიოდა, ეშინიოდა, აკლიოდა.**

ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავლების მეტყველებაში მოლოდინისამებრ გვხვდება **ვიდმიდიანი** ფორმები (ვთესვიდით, კნაჭვიდა, დეინახვიდი), მაშინ როცა ქედელ მუჰაჯირთა

შთამომავლების მეტყველებაში ევ' თემისნიშნანია: რაცხახან რომ მიხვიდოდი, დინახევი...

სშირადაა ზმნის შეკუმშული ფუძეები წყვეტილსა და მეორე კავშირებითში გამოიცლა, ეცლა, გამოვცლა (იხ. ცეცხლაძე, ხახუტაიშვილი, 2015). ამ მწკრივში ხშირია კავშირებითის ნიშნად ო-ს გამოყენება: ევლო, გევექოთ, გეველოთ.

გამოვლინდა ხოლმეობითის ფორმაც: ცეხლი ინთის. ქობულეთურში ამგვარი რამდენიმე ფორმა დადასტურებული აქვს მკვლევარ ჯ. ნოლაიდელს (ნოლაიდელი, 1971).

გამოვლინდა ზმნიზედები: ენწინ (წინათ, თავდაპირველად), დასტურ (მართლა, ნამდვილად), მერმე (შემდეგ), ხერხალ (ხელახლა).

შემონახულია უთანდებულო ბრუნვების გამოყენება ადგილის გარემოების ფუნქციით: ფაცას დამუდარან.

დასტურდება მიმღეობის შემდეგი საინტერესო ფორმები: საჭამადო, საქანული (საქონელი), მომხმარულე.

სინტაქსური თავისებურებებიდან აღსანიშნავია ერგატიული კონსტრუქციები ერთპირიან გარდაუვალ ზმნებთან: ჩამოვდა თურქმა, იყო... ჩემმა ნენემ ალთმიმ (64) წლის მოკტა, თხილმა გვიან'ნა მოვდეს; დიდვანებმა წამოვდენო; თურქმა იქა ქალაქში უთხრობია მოზობელიზა.

დასტურდება იდიოლექტიც: ძველებური კაცი ყველაფერი იცის! ცოლი იცის, ოთხი წელი ვიყავი; მარტუად იგი ჭამს ცხვარის ხორცი.

საინტერესოა სიტყვანარმოებითი და ლექსიკური თავისებურებებიც, კერძოდ, ადამიანთა სადაურობა გადმოიცემა - იერ სუფიქსით: სოფლიერი (სოფლელი), სურიელი (ასურელი). ამავე ფუნქციით ზოგჯერ ურ(ულ) სუფიქსიც გამოიყენება: ჩურუქსული. დასტურდება გათხოვილი ქალის სადაურობის აღმნიშვნელი -ფხე სუფიქსი: ჭინჭარაფხე. შვილი და ძე ვაჟის აღმნიშვნელია, -ფხე-სუფიქსიანი სახელი- ქალის (იხ.ფალავა,

2009:3-27). ეს უძველესი საერთოქართველური სუფიქსი გავრცელებული იყო ქართული ენის დასავლურ კილოებში (ინაიფხე, ხახუტაფხე, ცეცხლაიფხე), მისი შესატყვისებია კოლხური ხე/ხ და სვანური ხვ'. ფხე გადმოსცემდა გათხოვილი ქალის მამის გვარეულობას (მგელაძე, ფალავა, 1998: 3-20). ჩანერილ მასალებში არ გვხვდება ფხეთი ქალის კაპასი ხასიათის გამოხატვა, მეორეული დატვირთვა არ აქვს შეძენილი, ისე როგორც თანამედროვე ქობულეთურ მეტყველებებშია (ხახუტაიშვილი, 2014: 18).

გვხვდება თურქული სუფიქსებით ნაწარმოები სახელებიც: იერლი, ემექლი, ოსმანლი.

ჩანერილ მასალაში დაცულია მდიდარი დიალექტური ლექსიკა: ბალანა (ბავშვი), მიგნება (მეუბნება), გაკუჭება (გაბრაზება), ჩივა (ამბობს), იმტონი (იმდენი), უთხრობია (უამბია), ექცევი (შვრები), აკეთებ; გაკუჭება (გაბრაზება), სუნთელი (ყველა, ერთიანად), გაქცევა (აქ: დაკარგვა ნათესავის, მიწის), წვიტ-წვიტი (პატარები); დამუდარა (დასახლებულა), ამდგარა (გაუქმებულა წესი), სიკვდილის მნიშვნელობით გაცვეთა (სიცილში), დახარჯვა; დიდვანები (უფროსები, წინაპრები), საცივე (საზამთრო), ყერყერი (შღრ. გაყაყაჩებული, ნათელი).

გვხვდება ზანიზმები (ბადიში, შილი) და არქაული ლექსიკა (გონჯი, ძმისწული).

დაცულია ქობულეთურის კიდევ ერთი თავისებურება: სიმაური გამოიყენება მამამთილის მნიშვნელობით: ჩემი სიმაური ჩემ გარეშე სუფრაზე არ დაჟდებოდა, რვად ბალანა ხავდა. ენწინა დამაჟდუნებდა, ორვედ კად მყავდა, წინანდელი გელინი ვიყავ, ვუყვარდი...

ფაცაში ჩანერილი მასალა გვიჩვენებს ქობულეთურ მეტყველებებზე უცხოური ენობრივი გარემოს მძლავრ გავლენას ლექსიკასა და ენობრივი იერარქიის სხვა დონეებზეც.

ინტენსიურად გამოიყენება აღმოსავლური ლექსიკა: ემექლი (emekli) – პენსიონერი, ჰანიმ (hanım) – ქალბატონი, ბუზდოლაბი (buzdolabı) – მაცივარი, ევეთ (evet) – დიახ, ეივალლა (eyvallah) – მადლობა, ჰააქიმი (hakim) – მოსამართლე, შუქურ (şükür) – მადლობა ღმერთს, მუთვალი – Mutfak (სამზარეულო), ღუგუნი – Dügün (ქორწილი), ჯანაზა – Cenaze (დაკრძალვა), ჰექიმი – Hekim (ექიმი), სოიადი – Soyadı (გვარი), იასადი (თურქ.yasak) – აკრძალვა, ჰუქუმათი – არაბ. (حُكْمٌ /hukūmat)– მთავრობა, ბორელი (თურქ. börek) – ცომეულის კერძი/ღვეზელი, მექთები – არაბ. (مكتب / maktab) – სკოლა/სასწავლებელი; ანადინი" (anadını). თურქ. "ana" (დედა) + din (წარმომავლობის მაჩვენებელი სუფიქსი).

„ჩვენი ანადინი ადა“ –, ჩვენი წარმომავლობა/წინაპრები აქედანაა.

ხშირია **სამეტყველო კოდების შერევა**: ჩემი ბაბაანედ იტყოდა, იშტე, დიდვანებმა წამოიდენო; ნენემისი სიძეფს თურქჩაა; არ შევწუხდებით, ალლაჰ შუქურ, კარქა ვართ! კად დერზე ვართ ჩვენ; ჩვენ შესარცხენი არაფერი არ გვაქ ვარადოლა! ეივალლა, გაცოცხლონ ღმერთმა; ჩვენი ანადინი ადა, ნენეფს მესელე; იოხ, იოხ, ფერდე იყო, იშტე!

თურქული ენის გავლენით აიხსნება **აღწერითი კონსტრუქციების** არსებობაც: **ზრუნვი არ უქნიან? ლოცვა – კითხვა ქნეს, ჭედვობა ქნა, ხოჯობა ქნა**. ასეთი აღწერითი ფორმები მთლიანად სამხრული კილოებისთვისაა დამახიათებელი (ხახუტაიშვილი, ცეცხლაძე, 2017:228).

მრავლადაა ნასახელარი ზმნაც: **შუუხუშტურა, იყაბულა, ხოჯობს, აპატივებდა (პატივს სცემდა), გამოვნებურეთ, გაათემიზა, გააყირმიზა, გაკუჭდა (გაბრაზდა)** (იხ.ხახუტაიშვილი, 2014).

ჩანერილ მასალაში გვხვდება საინტერესო ხატოვანი სიტყვა-თქმები: **ღეიხარჯა, ღემეხარჯა** (მოკვდა, მომიკვდა), **მერმე დანახული//შვადლის მერე გამდიდრებული// საღამოდს პირას**

არის პოლიტიკური დისკურსის ელემენტებიც (ათათურქის პერიოდი, აკრძალვები („იასალი“), ასიმილაციის პროცესი.

დასკვნა

ამრიგად, ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავლების მეტყველება წარმოადგენს უნიკალურ ლინგვისტურ ფენომენს. ფაცვლთა მეტყველებაში დაცულია ძირძველი ქართული ლექსიკა და ფრაზეოლოგიზმები, შემონახულია ქობულეთური მეტყველების ბევრი თავისებურება როგორც ფონეტიკურ, ისე მორფოლოგიურსა თუ სინტაქსურ დონეებზე. აქაურთა მეტყველებაზე თურქული ენის გავლენა ყველაზე კარგად ჩანს ლექსიკასა და სინტაქსური კონსტრუქციების ცვლილებებში (ქართული გრამატიკული სტრუქტურების მოდიფიკაცია), სამეტყველო კოდების ცვლასა და შერევაში.

წინამდებარე მასალა პერსპექტიულია ლინგვისტიკის, დიალექტოლოგიის, სტილისტიკის, ლექსიკოლოგიის, ასევე ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის, სოციოლინგვისტიკის, ლინგვოკულტუროლოგიის, ენათაშორისი კონტაქტების კვლევის თვალსაზრისით.

გამოყენებული ლიტერატურა

- k'akhadze, i. (1953). a-ze daboloebuli zogierti sakhelis brunebisatvis kvemoimerulshi, ik'e V. Tbilisi კახაძე, ი. (1953). ა-ზე დაბოლოებული ზოგიერთი სახელის ბრუნებისათვის ქვემოიმერულში, იკე V. თბილისი
- mgeladze n., paghava, m.(1998). pkhe//khe - ist'oriisa da et'imologiis sak'itkhebi. bsu-s shromebi, t'. II. batumi: gamomtsemloba batumis universit'et'I
- მგელაძე ნ., ფაღავა, მ.(1998). ფხე//ხე - ისტორიისა და ეტიმოლოგიის საკითხები. ბსუ-ს შრომები, ტ. II. ბათუმი: გამომცემლობა ბათუმის უნივერსიტეტი
- noghaideli, j. (1971): nark'vevebi dachanats'erebi, ts'igni I. batumi.
- ნოღაიდელი, ჯ(1971): ნარკვევები და ჩანაწერები, წიგნი I. ბათუმი;

zhghent'i, s. (1936). guruli k'ilo, gamok'vleva, t'ekst'ebi, leksik'oni. t'pilis: ssrk' metsnierebata ak'ademiis sakartvelos piliali ულენტი, ს. (1936). გურული კილო, გამოკვლევა, ტექსტები, ლექსიკონი. ტფილისი: სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალი;

surmanidze, r. (1991). mtsire k'arabadini. nats'ili II. batumi: gamomtsemloba „sabch'ota ach'ara“ სურმანიძე, რ. (1991). მცირე კარაბადინი. ნანლი II. ბათუმი: გამომცემლობა „საბჭოთა აჭარა“.

paghava, m. tsetskhladze n. (2017). samkhruli k'iloebi – brunebisa da ughlebis dziritadi p'aradigmebi, monograpia, gamomtsemloba „iverioni,“ tbilisi; ფაღავა, მ. ცეცხლაძე ნ. (2017). სამხრული კილოები – ბრუნებისა და უღლების ძირითადი პარადიგმები, მონოგრაფია, გამომცემლობა „ივერიონი,“ თბილისი;

paghava, m. (2009). paghava m., masalebi „shvilis“ semant'ik'isatvis shota rustavelis sakhelmts'ipo universit'et'i. humanit'arul metsnierebata pak'ult'et'is samkhet-dasavlet sakartvelos sametsniere-k'vleviti tsent'ri. k'rebuli VI. batumi: gamomtsemloba batumis universit'et'i. ფაღავა, მ. (2009). მასალები „შვილის“ სემანტიკისათვის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი. კრებული VI. ბათუმი: გამომცემლობა ბათუმის უნივერსიტეტი;

paghava, m. (2013): paghava m., kobuleturis zogierti tavisebureba muhajirta shtamomavlebis met'qvelebis mikhedvit, bsu-s humanit'arul metsnierebata pak'ult'et'is kartvelologiis tsent'ri, k'rebuli VII, batumi: gamomtsemloba batumis universit'et'i. ფაღავა, მ. (2013): ქობულეთურის ზოგიერთი თავისებურება მუჰაჯირთა შტამომავლების მეტყველების მიხედვით, ბსუს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ქართველოლოგიის ცენტრის კრებული VII, ბათუმი: გამომცემლობა ბათუმის უნივერსიტეტი;

tsetskhladze n., khakhut'aishvili, m. (2017). analizuri pormebi kartuli enis samkhrul k'iloebshi, 37-e dialekt'ologiuri sametsniere sesiis masalebi, tbilisi: arn. chikobavas enatmetsnierebis inst'it'ut'i, ცეცხლაძე ნ., ხახუთაიშვილი, მ. (2017). ანალიზური ფორმები ქართული ენის სამხრულ კილოებში, 37-ე დიალექტოლოგიური სამეცნიერო სესიის მასალები, თბილისი: არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი;

tsetskhladze n. (2014). *inversiuł zmnata taviseburebani k'larjulsh batumis shota rustavelis sakhelmts'ipo universit'et'is ganatlebisa da metsnierebata pak'ult'et'i, kartvelologiis tsent'ri. k'rebuli VIII. batumi: „gamomtsemloba shota rustavelis sakhelmts'ipo universit'et'i* **ცეცხლაძე ნ. (2014).**

ინვერსიულ ზმნათა თავისებურებანი კლარჯულში ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტი, ქართველოლოგიის ცენტრი. კრებული VIII. ბათუმი: „გამომცემლობა შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;

tsetskhladze n., khakhut'aishvili, m.(2015) „zmnur pormata zogierti tavisebureba muhajirta met'qvelebis mikhedvit III (XIV) saertashoriso k'onperentsia „muhajirebi, masalebi,"**ცეცხლაძე ნ., სახუტაიშვილი, მ.(2015)** „ზმნურ ფორმათა ზოგიერთი თავისებურება მუჰაჯირთა მეტყველების მიხედვით III (XIV) საერთაშორისო კონფერენცია „მუჰაჯირები, მასალები, ბათუმი: გამომცემლობა ბათუმის უნივერსიტეტი;

khakhut'aishvili, m. (2014). saleksik'ono masala kobuleturi k'ilok'avistvis (kobuletel muhajirta met'qvelebis mikhedvit), bsu-s samkhret-dasavlet sakartvelos sametsniere-k'vleviti tsent'ris. k'rebuli IX, batumi: gamomtsemloba batumis universit'et'i. **სახუტაიშვილი, .(2014).** სალექსიკონო მასალა ქობულეთური კილოკავისთვის (ქობულეთელ მუჰაჯირთა მეტყველების მიხედვით), ბსუ-ს სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის. კრებული IX. ბათუმი: გამომცემლობა ბათუმის უნივერსიტეტი.

ტექსტი

მაგინი არის მერმე დანახული, შვადლის მერე გამდიდრებული. ფარიდან სიხინთი არ მაქ. მიაღთ ახლა, ყორღანი თის წვერშია. მაგი მიგნება, რუმ მიალო. ოზოში რუმ მოზობელია, ზამხოლოში სოფელში მია. ათ ნუთს მერმე ოზოში ვარ. სოფელშია ახლა. მე ქალაქში მეგონა. ჯამესან არისო. ას და ხუთი წლისაა. ჯინჭარაძე ვარო, ქალიც ჯინჭარაძე. ავინი მელავრებივინ არიან, თურქებსავინ არიან, დედად, დად და დანარჩენი სხვადა, ბიძადშვილები მოხავენ. ქალი ჩივა, რომ ჩემი კად სხვამ რაიზა'და წეიყვანოსო. არ მისცემენ არაკაცს, ერთმანეთშია სულ. თურქმა იქა ქალაქში უთხრობია მოზობელიზა, შენო, ჭკვიანი კაცი არ ხარ, მოზობელი

რატუმ არ ითხვეო. ჩამოვდა თურქმა, იმტონი მინა იგი იქნაო. შენ რას ექცევი, იმდენი ადგილი, მინა, გააქციევი, ქსონებოდა იგიო.

პანად სახლი, ქვეშ დასაჯლოში იგი, ზეით დასანოლი, შენ რომელცხად გინდა. იაშარ ბუძიამ ნინოდ ჩანერა, აქედან პენსიაზე გვევლოდა.

ოთხასი ათასი დოლარის ბინას რომ იყიდი, მოქალაქეობას მიიღებ. თურქულ პასპორტს მოქცემენ, ჩამოდი ჩემთან, თხილის კრეფაში დედსნავლე, ჯერ მოსაკრეფი დროდ არაა. შენ ახლა თურქების ქალების შით გიგიშვებ, მარა ივინმა გინება იციან, სირცხვილი არ იციან. ქართველი არაა, თურქის ქალები სუნთელი არაა, მარა ბრეველი მასეა.

მავერ ეს, ჯამედს ამბავი. ყორღანი აქაა, კაცი სა'ნა ნახო, ქალაქში ხომ არაა. მავსთან მიალოთ. მავან მიგვიყვანოს'და. –ანწლებს ხედავ? აქა მე მოსული ვარ, ვინცხამ წამომიყვანა, ავერ ხედავ? ავერ? ოზოში, გრილში გავაჩეროთ (იაშარ ხახუტაიშვილი).

–ჯინჭარაფხე არიან, მე აქოვრი გელინი ვარ, ფაშიოლლეები ვართ, აინი ჩვენი გვარია (ჰურიე ჯინჭარაძე).

– ად სახლი მე მახსოვს, აქა ძველი აღარაფერი აღარ დარჩა, გვერძეც რომ სახლია, აქაც მოსულეობა.

– ენწინ იქ, ქალაქში, ფაცას დამუდარან, წეიტ ბუშებს შუენუხებიან და სიკტილი რუმ დუუნახიან, გამოქცეველან.

– სიცოცხლე მემატება, ქართული რომ მესმის თქვენთან (ნ. ც.)

– დასტურ? (ჰურიე ჯინჭარაძე).

– ჰო, ჩამოდთ, ჩვენთან, რა იქნება! (ნ. ც.)

– არ მოვყავართ და! იაშარ ბუძიედს ბაბად იყო ჩამოსული. ად ბადიშია ჩემი, სამი ვოგო გათხოვლი გყავს.

რამდენი წლის ხართ? (ნ. ც.)

– იელი (შვიდი), ბემი– ხუთი, ჩემი სახელი ჰურიე ჯინჭარაძე.

– ჩემი სახელი – ნანა (ნ.ც.).

– იავნანა, ვარდო ნანა, ნანად და ნანად...(პ.ჯ.)

– ჰურიე ჰანიმ, თქვენი ნენედ რა გვარის ქალი იყო? (ნ. ც.)

– ჩემი ნენედ რა გვარის ქალი იყო? კი, კი, ჩვენებური იყო... ჩემმა ნენემ ალოთ მიმ (64) წლის მოკტა. ფენჩი დაარტყა, გონჯა ვახტა, ბაბად ცოცხალაა, 97 წლისაა, დიდნენედ, ჩემი ბაბანედ, ილაპარიკებდა, ლოცვები ჩავწერეთ,

ჩემი ბაბაანედ იტყოდა, იშტე, დიდვანებმა წამოვდენო. რა ვიცი, აქოვრობა ჯინჭარადა, თაშიოღლია, პაშიოღლია (პ.ჯ.)

– რომანაძნები არიან? (მ.ბ.)

– რომანაძნები არიან, მარა, აქ არაა, ნამეტარი არ ვიცი, ხინიკაძნები და ივინი არიან, ჩვენი ანადინი ადა, ნენედს მესელე (პ.ჯ.)

– ევეთ, ევეთ, აინე! (პ.ჯ.)

– იქსო, დატია ყოლიფერი და გამეიქსა, ივინმა, დიდვანებმა, დაჰა იციან, ჩემზე კარქა იციან, მე ნამეტარი არ ვიცი, ამის ნენემისი არ არიან

– ჩვენი დიდი ტათლის ღუქანში არ მიღით? ავერ ამის ნენედ საქმობს (პ.ჯ.)

– ძალიან ლამაზი გოგოა (ნ.ც.)

– ად ჩემი მაზლის გოგოა. ქართული პანად ვიცი, ხანდახან ვლაპარაკობთ, დვისნავლონ ბაღნებმა, ველაპარაკებით (პ.ჯ.)

– ღმერთმა გაგახარონ! (ნ.ც.)

– თქვენ ახლა ტათლი, რაცხა მივიტანოთ! (პ.ჯ.)

– თხილი ქვეითაც არაა ჯერ, იქაც უკლია, აქა თხილმა გვიანწა მოვდეს.

– თქვენ რახან მოღით? (პ.ჯ.)

– გუშინ (მ.ბ.)

– კუნაპე ვჭამეთ (მ.ბ.)

– რამეთი ბალანად გყავს? (პ.ჯ.)

– ერთი (მ.ბ.)

– რატომ ერთი ქყავს? (პ.ჯ.)

– მე სამავიეროთ სამი მყავს (ნ.ც.)

– და მე ხუთი მყავს! კად არიან! ეივალლა, გაცოცხლონ ღმერთმა! კად შვილი დედ–მამის სიმდიდრეა. გოგვები ქართველებს ყავან. ერთი თურქს ყავს, მარა ერთის დედე ჩვენებურია, მამამისი ჩვენებურია, ნენემისი სიძედს თურქსაა. კაი ვერზე ვართ ჩვენ (პ.ჯ.)

– ნუ ზახმეთობთ, მართლა! (ნ.ც.)

– რადს ზახმეთობა, ტყულად დავერჩით დამუქდარი! არ შევწუხდებით, ალლაჰა შექურ, კარქა ვართ! (პურიე ჯინჭარაძე)

– საზამთროს რას ეტყვიან? (მ.ბ.)

– საცივეს ეტყვიან (პ.ჯ.)

- ამას? (მ.ბ.)
- არ ვიცი ქი (პურიე ჯინჭარაძე)
- აბა ად ბუმდოლაბია!(მ.ბ.)
- თქვენ დიდვანები ქყავან?(მ.ბ.)
- ჩვენ ნენე-ბაბას მორიებული აქვან!
- გოგო ბატონო, რაფერ ბრძანდები? (სულეიმან ჯინჭარაძე)
- ძმისწულია ჩემი, ძმისწული ავი! (ეგრემ ჯინჭარაძე)
- ტყემალს აკეთებთ? (ნ.ც.)
- ტყემალს ვაკეთებთ (პ.ჯ.)
- პანად გამედტად! (ე.ჯ.)
- მზია, გვარის გოგო არ გუუქცევია და ... ადგილი კაი აქ (ი. ბ.)
- ნუვდე კარი! (პ.ჯ.)
- ადემმა დარეკა! ჩვენ შესარცხვენი არაფერი არ გვაქვარადოლა! აქა ბეტონის გზებს აკეთებენ მეგორეჯერ (ი. ბ.).
- ავინი, ცავ, ცეხლაძეა. ცეხლაძენები შვადლეშდე კარქა არიან, შვადლეს მემრე... მაგ ჯემალიმაც ვორმოცის მემრე შუუხუშტურა.
- პირველათ რუმ აქა ჩამუედი, რა კარქა იყო
- ჩაიში ვეირბინა. ჩას რუმ არ ვაკეთეფ, მართო ჩადთ იცოცხლეფ!
- სწორათ მივალთ? (ნ.ც.)
- არ შიეშლება მაგას გზად. აუდი კად მანქანაა, ჰამა, ბევრს დასწავს, ნანლიც ძვირია, მაგი კარზე მოსაშვები არაა, ფული თუ ბრეველია, მაშინ სხვას რას უსმენ! (ი. ბ.).
- ჯოვ, ერთი აქა აღრე ვიყავით ლამე და რაცხამ ზეიდან ფრან და მოქცვა, ბალანამ კილამ ვაცთა სიცილოში (ი. ბ.).
- ნიკვინოლოლი მემედადს შვილი ვარ, ჯინჭარაძე სულეიმანად (ს.ჯ.)
- ავი ჩემი ძმადა (ეგრემ ჯინჭარაძე)
- რაცხა ვიცი, ვიტყვი მეც ახლა! (სულეიმან ჯინჭარაძე)
- გვარი ქათამაძე გვაქ. ბაბას გოგო მოხპარა მაგან, თრამეტ ნელნად არ ელაპარაკებოდა. ეგრემმა წამოგვიყვანა, ჩვენს წინ არიკაცი არ ყოფილა.
- ჩვენები რომ აქ მოსულან, ფაცაში იერი მუუცემიან, წყალი არ მოსწონებიან, აქ დამუდარან, ვორი ოდა აქეთ-იქით ქონებიან. ჩემი ბაბადს დედედ ცხრეფს კნაჯვიდა. ჩემი დედედ შუქრიედ ყოფილა, ჰამაილი ხონია.

მავის დედედ აქ დაბადილა, იმიზა მალე მოკტენო, ვინცხა აქ დაბადილა, ასე ჩივიან. ნენედც ქათამაძე იყო (იუსუფ ქათამაძე).

– ჩვენ ჯამეზე ნევს (ეგრემ ჯინჯარაძე)

– მავას ხმად გასული ქონდა, ბეთონაით ახლა ყველაჲ აკეთეფს, ხუმ არ იცი სადმე კად მოხელე?

– ჩვენებურად იცოდენ, სასაქმით ნევედ, ლამობურად დევსწავლე, ბაბას უხარიოდა. მე ქიდან ემეფელი ვარ, მემედალი ოსმანლი იყო (იუსუფ ქათამაძე).

– ჩვენი დედეები მაშვინ ახალგამოსული იცი, ჰუქუმეთი უთხრობიან, რომე, მუსლიმანები აესნიოთნაო, აქა ჩვენ აღარ ნა ვვაცოცხლონნაო, ახლა სამ თვეში სახლები ნა გამოცლაათო. ახლა თვალეებზე ცრემლეები წამოვდა. ოსმალისკენ გამოსულან, ლოცვა–კითხვიზა გამოსულან, ააფერი არ გამუუტანიან, ბელქი საჭამადო წამიელენ. აქა უთხრობიან, საცხა რომ დერს ნახავთ, დატეფითო. ყველაჲ აქედან ვარებული არიან, მუსლიმანობიზა არიან მოსული. ფერმანი გუუვზანიან, ოსმანლიზა, იმის წინაიდან, ოსმანლის ბაშკენტი იყო. ჩვენებურებმა გამოვდენ, რუსის სავაშის, ხარბის დროს იქნა მად ამბები, მგონია სტალინი იყო

– ზრუნვი არ უქნიან? (აღემ ანანიძე).

– ძალვან მიყვარხარ, მე აქა ხოჯიებს დავაკლიონდა, აქეთ წამოად

– სტალინი კად არხატაში იყო, კას ვლააპარიკოფ.

– მე ბაბუად აღმანიას ნევეყაი, გერმანიას. ჩვენი ბერები საცხა ნევედენ, ყველგან ლოცვა–კითხვა ქნეს.

– აქ ოსმანლი დავლიონდაო, გაძრა, ნევედა.

–ხულუსის ღამე ყოფილა, იქანად მაგ ვორეიდან ყოფილა, ალოცვებდა საბაჰნამაზზე გვიან ყოფილა, გვალოცვეო, არ ულოცვებია, არ დუუცდია, ლოცვას შენზენა ეცდა?

– იქანად თურმე ქევეფს სთლიან.

– ხოჯას უთხრობია, მეო, ჯენნეთი დვენახეო, სტორია, ტყვილია, ჰააქიმს (მოსამართლეს) უთქმია, რომე, მეო, ხოჯა არ ვარო (ა.ა.)

– ავი ჩემი შვილია (იუსუფ ქათამაძე).

– ახალათ მუა ანჯაქ

– დუუყუროთ, ნაცნობია, ვიყაბულეფო.

– ყორღანზე აფთი ხოჯას ეტყვიანო, აქოური კაციავო, ცნობილოფო?

- წევვლით ახლათ
- ენწინ ვერ ვევედი მანწხანითო, მანწხანად თურმე დააყარაღა, მოვდა კაცმა მე თევენი მომხმარულე ვარო.
- დუუყურა, სამი გზობა დოვზო (თობბე) ვეენი, ბელეჟი ღმერთი შენ აფს გიზამსო.
- თრამეტ წელწანდს ფაცაში არწა შემოვდოს სულეიმანწობა. გამარწაღა, გაყვეთღა.
- თოვლი რომ ადგებოღა, მაშეინ ვთესავლით.
- თველი მოვდოღა, ყართოფად ამევეღებლით.
- მარტი გამოვდოღა, მარვღა, თველობა, თხილობა...(იაშარ ხახუტაიშვილი)
- ჰალე არის იქა.
- დედეს დედეს ბათუმიდან წამუელია ვაშლი.
- ჰალე არის იქა, თხილომა ფარა არ ეწა, ენწინ აქა თხილი არ იყო
- ენწინ აქა ჩემ დედეს ქონდა თხილი
- არიკაცს არ ქონდა თხილი
- თხილის ნერგი უსუფ ბუძიამ ბათუმიდან მოიტანა
- სიმიწდს ვთესვილით, ნადს ვეწეცელით, გამოვწეზურეთ ყართოფად
- აი ენწინ ჩემი სიძეე იყო და ახლა თევენი სიძეეა (ეწრემ ჭინწარაძე)
- თხილსავენ ყართოფაიჯ არ იყოღენ ავინმა?
- თურქეების იერლი ყართოფად იყო, ერი სოღს ყართოფად მოვტად, ვკითხო ერთი, შვილი იზმირს მყავს, ჩემი დიდი შვილია.
- მათაც ჩივიან.
- აქოვრული თურქეებს ღზო-კარი არ ხონიან ვათემიზებული,
- ამ სოფელში არის, იქი ად სახლეები არის მარტვად.
- სახლეები იყო გზის პირბე, ქენერში
- ჩემი დიდი ბაღანად უკრის საზს, მეორე ბაღანამ ჭედვობა ეწა, მესამემ ხოწიობა ეწა, ბუძიამისიჯ ხოწიობას იქღა.
- წენწილაეფს რას აწვაღეფ?
- დასანწენწი მაქ
- ევად მაქ იშტე!
- ჩორბას აკეთეფ?
- ღომი!

- მეტი რას?
- ლობიედ, ფხალლობიედ
- უფ... ნენედ ჭადს მოზილვიდა, ფხალლობიედ შანელეებდა, ზეთიანი ქათამი იცოდა.
- წყავი ხონდენ?
- კი, წყავიც
- სითეთ ვერ დეინახვიდი
- ვცნობილობდი მექეთებში
- კი, ცნობილობდა.
- გვედლოთ იქა?
- გვედლოთ!
- მაშინ რას ექცეოდი?
- სამ წელნად ასკრობა ვქენი
- მე ვიქნები აქ დაბადილი, ახლა ქითაბს ვწერავ ამაზე (გაფფარი ილმამ, მარია აბაშიძე).
- ქართველები რათერები?
- ქართველია მეგობრული: ვიურჯუ დოსტლარ (თემურ ქათამაძე)
- ჭელალები აჭარლებია. გოგოც ვავათხვე აჭარლეფში.
- ძველი ქართველებმა ჩააჯვენ მათარაში.
- მაგინის სახლებს ფენჯერა არ ქონდა. იუუ, ასე იძახნიდენ.
- ლოყეები დაყირმიზებული აქვენ. შუაზე ცივი წყალი, იუქა იმდენი აქვენ, ერი ქვეყანა შეჭამენ!
- შენ კაცს მოკლი, მარა რაცხა დემემართება, მაინც იმას ვეხვენები
- საქართველოდდან ჩამუყვანიან მაგ ქალი! ერქანასავენ უქნიან!
- ერქანას'ნა დუერეკო და გამოვდეს, ასი კილომეთრია სამსუნი. დევლაპარიკოთ, ყველაფერი აღმართში წევა.
- ვინ არის მაცა?
- მერიემადს ექრემი, ჭემალ ბუძიედს ადემი, სკენდერადს ბიჭი, ხოჯიობს საცხა.
- ვისი რა არის?
- სუნთელი აქოვრობა!
- ნენედ რა ვვარის იყო?
- ვვარი... (იხსენებს ქართულ ვვარს).

- ხაპერად აღარ არის (სებილე ხაჭიშვილი, 106 წლის)
- ას და ექსი წლის ხარ (სულეიმან ჯინჭარაძე)
- .... ამდენი რამე რომ არ იყო, მაშინ რას ჭამდით, რას სმიდით?
- ყოლიფერი იყო (სებილე ხაჭიშვილი, 106 წლის)
- სიმინდი, ექიდი იყო, ლობიფე, საჭმელი, საქანული გვყავდა, ჯამუშები გვყავდა, კაიმაღს ვხდიდით (ს.ბ.)
- ხინიკაძე ვარ, აქოვრობა ხინიკაძე მემრე ნაყიდი გვაქ.
- ხორცი ღიდვანი, ყართოფად, იმას არაფერი არ გამუუნყდებოდა, თვალი აკლიოდა მას, ორთალიოღლების ხელში იყო (ს.ბ.)
- თვალგაჭყერილი იყო
- ფული ხონდა, იქ გეიბარგა. აქოვრობა მისი იყო, ხაჯიოღლია, გამოთხოვლია ხინიკაძეებში.
- რამეთი წელნაღია? 17 წლის წინ კაცი ღიეკარქა. აი მის ქმარზე ღიდი იყო, 3-4 წლით ბელქი ღიდი იყო.
- სუნთელი ხაჯიოღლები.
- ქორწილობით მოღი თუ ასე გამოვღვა ხელი და გამოვიყვანა? (სულეიმან ჯინჭარაძე)
- დავლი-ზურნა იყო. ცხენით, არაბა არ იყო, ცხენით ამუეღი (ს.ბ.)
- ღუნია, სოფელი ვორ ღღეს, სამ ღღეს,
- ყერყეჩი, წოული ღამე, იქიღან მოსული აღეთი ასეთი ყოფიღა! ვომღაათი წლის წინ აღვა. გევეზობაა იშტე! (სებილე ხაჯიშვილი, 106 წლის)
- რას არ იქღენ? რას აპატივებღით?
- ძღვენი, ხეღია რა იყო? (სულეიმან ჯინჭარაძე)
- ქათამი, ბორელი, ცხვარი, რაცხას იტყოღენ!
- ქორწილის საქნელათ რა სჭირია? (სულეიმან ჯინჭარაძე)
- ქათამი, მაკარინაღ, პური, ღალი ...ბოლღუღობა იყო ბორელით დაპაიჯანა (ს.ბ.)
- ღიდვანეფს თუ დაპაიჯებღენ? (ს.ჯ.)
- ახლობაზე ვორე. მე რაცხა ღიდი მომაქ იმფო. ვოცი-ვორმომღაათი წელნაღი რომ ...
- საღიღი მოვიტანეს? (ს.ჯ.)
- კი, საღიღზე კვერცხს, ბაქღავას (ს.ბ.)

- რა გაახაზირე რეჯება ბუძისთან გვეთხვო'ნაო, რაცხა გეიხსენიე
- ფეშქირი, იბრიხი, ქალამანი, საქონელს დაკლიდენ, საქონელის ტყავით აკეთებდენ (ს.ბ.)
- დაფრენილი მაქ, ერთი ქალამანი ჩამაცვა, ხელია მომცა.
- ჩემი სიმაური ჩემ გარეშე სუფრაზე არ დაუდებოდა, რვად ბაღანა ხავდა. ენწინა დამაჟღერებდა, ორვედ კად მყავდა, წინანდელი გელინი ვიყავ, ვუყვარდი, სუნთელი გეიზარდენ, ოთხი ბაღანად მყავდა
- ვინმე რომ მოკტებოდენ, ხმით ტიროდით? (სულეიმან ჯინჭარაძე)
- სამ-ვოთხ ღღეს სახლის კარი არ იკეტებოდა. ვოთხ ღღეს იმ სახში საჭმელი არ ვაკეთებოდა, თავი ხელათ არ ექნება,
- იქიდან გამოსული ვარ, სიმაგრმა გამო... (ს.ბ.)
- წეიკინტრებდით? (ს.ჯ.)
- სიმაგრი იმას არ დაანებებდა (ს.ბ.)
- შვილებიდან მემუნე ხარ? მოხედდი. რამე მოგაკლდებოდენ ჭამიდან? (ს.ჯ.)
- ავინს ყოლიფერი ხონდენ. ჩემი მოკაული ხონდა აქოვრობა (ს.ბ.)
- შიმშილის დამნახველი არიან სოფელი ზერზელე რომ იქნა, მიწამ რომ გიექანა? (ს.ჯ.)
- დეიბურდა...ჯარგვალი იყო მაშინ (ს.ბ.)
- თუ მეიცთი ჩემთან, ამელამ დილამდე გილოცავ ნაზარის დილა, დანვილი ხონებია პირი. ვორი ღღეა აღარ დუულაპარიკებია, მამა გიცხონა ღმერთმა!
- ცეხლი დანთილი აქ
- ხერხალ
- ბუძიანებს რავარ ვეტყვი!
- ცავ, რალა დეგემართაო?
- ყოლიფერი, ყოლიფერი და უავე ფხალის წვენი არ გხონდაო? მამა გიცხონა ღმერთმაო! აფერი აღარ დივინახავსო. კაჰვე რა იცის მაგან და ჩაი რა იცის?
- სიმაურმა ერხან დამტიოსნა სოვან პირდანვილი
- შენც წამოხვეი? (ს.ჯ.)
- ცხენი გაახაზირეს, ხავდენ არხატაში (ს.ბ.)
- ხუთი გელინი ხავდა, სებილედ ჰადააო, ჰამა პირი მე დამწვა (ს.ბ.)

- გუდუქაძე პირში(ს.ჯ.)
- დუნია ყარი
- დაილაზე რას გაახაზირებდით? (ს.ჯ.)
- აფსილი იყო (ს.ბ.)
- ვოცი- ვოზდახუთი წლის იყო
- ამ სოფელმა გეიზარდა, ვაბრეველდა,
- დედემენს, ჩილადა, ოსპანადა, ქამილადა, რაფერი მოსახლობა ქენი?
- ამბურ-დამბური რაცხაები, სელამ-ქელამს, აფსილი, ცავ, ად შახბან ბუძიფეს
- უბაირამოთ ჩვენთან არ წევდოდა.
- იი რა შუაში, რა კიდეში მეიტად?
- ნიკვიროლლი ქათამიძეა
- ვორი კარი ხონებია
- ტიროდა, ხელაქმარის საქსვარი
- ბოქლონი იყიდე და მიაბი (ი. ბ.)
- ღონერი, ქებაბი არ იციან
- ლაპარიკობა
- იმან ისაქმოს
- ტელეფონი რაფერ არ მოსწიე?
- მოაქდა.
- თავში ხონდა (ადემ ანანიძე)
- ჩათვას ექცევეოდა ბახჩაში
- წერდენ ერთქვანეფს
- წივნი დიმიწერა
- დავალაპარიკე ახლა
- იასალი იყო
- მუსტაფა-ქემალის ზამანში იასალი იყო 50 წელწადს.
- ათათურქმა მოკტა. ბელელქვემ ახორში. ასკრები დიგიჭირვენ,
- ოსმანჯი ყოფილა. ჩემი რაამეთლი დიდნენედ...
- იასალი ვინ ქნა?
- ჯანდარმემა!
- გასახეთელეები!
- ჩვენებურებს მუუტანიან

– ჰუჭუმათმა გამოიყლა. ჰუჭუმეთის ერი წელწადის მერე იასალი იქნა. ერი ღამე სუნთელი ხარბ ინვილაბი გააკეთეს. დაჭრით ჯაჰილი. აკითხვიეს – მაკითხვიეს. ყუში ჩაშუება, დეიკარეჟიან, ყველაკად. მერმე დუუბერა ჯემალიმ. ჩემი მოზობელი. დეისწავლე მოზობელი, დეისწავლე ხისიმობა, პანად ცივია მად.

– საღამოდს პირას დანახული აქვენ ფული. მე შენ რა გითხარე?
– სასაფლაოდს გვერდზე არის ტყე.
– მად მეორე სასაფლაო არის.
– წვანე ნადვი არის მად, წვანე...(მ. გ.)
– ზედა ბოლისხელა თუ ვნახე, წამოვიღეფ (ი.ბ.)
– ჭკვა მუევედოს თავში-მეთეი
– ჩემი დეიდაჯც, ნენედს პანად დაჯც. აქ არის, სასაფლაოში საცხან. არ ვიცი, სა არის.

– ასე დავბძანდო?
– მობზანდით, დაბზანდით!
– თაჰნალ– წყავი ერეჟვა, წყავის ქვეშიდან ამოსული წყალი კად ყოფილა! (ეგრემ ჯინჯარაძე).

– ყირული ყოფილა.
– დიდვან–დიდვანი ხიები დუუთხრიან. სხვისთინ გუუზიარებიან. გზის კიდური მე არ მომინიოსო. შითიდან მემეციო, წივირთუმიან ბაბაზე. ეგრემის ძმაჯ ვარ, სულეიმან ჯინჯარაძე. აჯ ჩვენი ნენედს სახლია. ნენედს გვარი არ ვიცი, დამამინყტა!

– ჩემი ნენედს დედემისი ჯამის უსტა ყოფილა! ერთი ჯამე უუშენებიან, რომე რამე ეგვებურდოსო, აქა დაჯეჟიო და ჩემ დედეს აქოვრობა მუუკავია. ენ კად იერზე. ვორი– სამი ამას ხავს (ს.ჯ.)

– შეიცლა ყოლისფერი (ეგრემ ჯინჯარაძე)
– ჩვენებურები რახან მუსლიმნები გამხდარია, იყით? (ადემ ანანიძე)
– სულთან მეჰმედმა... მიჰრიბან სულთანი ქართველია. რაცხამეთი დიდი კაცია, ქართველია. თავი მუუყრა, პრეზიდენტები სუნთელი დიდ სკამზე დამუდარაყო.

– იმ ბებერისავენ უავე ფხალის წვენი არ გხონდაო.
– კაბახტარლები ხისიმები ქეყავს (ეგრემ ჯინჯარაძე)
– ფილავი დივიყრაო? (ჰურიე ჯინჯარაძე)

- ტაია- ბიბლიადშილები ვართ
- ჯინჯაროლლი, ნაცაროლლი
- ბაბადს ერთი ქალი ნაცაროლლი იყო.
- მოლასთანის ქამილაჲ
- ფაშიოლლი არის ჰერალდე (ჰ.ჯ)
- მერის მიმხმარე ვარ ქალაქში. ქალაქში ჩასული ვარ. ამგზობად

უნიეს გვევლ.

- ქელადდან მოსულა ჩვენი ბაბუაი, ჰამა რა გვარია, არ ვიცოი. ქელაღია ესე ნუხანდელ ღუქანში ჩემთან ბევრს იარებოდა, ყოლიფერ იერზე ვინახებითო. დიარბაქირის ერვანი ფაცადსფერი რაიონია. ხისიმი მყავსო. ღუნია ცნობილობს, ამიზ ილდირიმი ბუძიფესშიღია, გურჯისტანიდან მოსული, იქიდან გადმოსული. ტაიფ ერდოლანის დედამისი თურქია, ქალი არაბია (მეველუდ ბოლქვადე)

- თითქვი არის, უცბათ მოტყდება! ძირითადათ იქიდან ვარ, ხახუტაშიღლები კომახიძე არის, კომახიძე და ხახუტად კომახიძე (იაშარ ხახუტაშიღელი).

- აფსილი, დარჩენილი არიან სახში. ჩემი გოგო ჩემი დისშიღს არ ნაჰყვება.

- ჩვენები იქიდან მოტანილი ადეთიდან არ იქმენ. მოსხრეკილი, მობღუნკული... ერთმანეთობაში დასახლდენ და იმიტომ. თურქები ყოლიფერს ეწვიან. ბუძიფეშიღი, დეიდაფეშიღი, ტადაფეშიღი... დღემანდელმა დედაბერის სიმაურმა ბადიშებს უთხრა, რომენ ერთფეანობაში არ ითხვოთ, არ ვათხვოთ, იქით მისცეთ, აქეთ მოსცემთ, არ მაქ ვავონილი (ეგრემ ჯინჯარადე).

- თურქებს გოგოს არ მივსცემდით, ავართუმდით ჰანჰანას, ჩვენ არ მივსცემდით (სულეიმან ჯინჯარადე).

- მოტაცნა იყო. აქოურობაში ჩვენებურებს ეშინოდენ. აქადა იცოცხლონ და, სხვად არ გაქ ჩარე, გეისვადა ჯოხი, შაფათზე ჩვენი ბაზარი არი, ყოლაფერი, შაფათ დღეს ერთი თურქი გეილახვებოდა. გონჯა ვავხთი. დანოლილი ვარ. ბერი დედამის სყავს, მისი დედაბერი.

ჰადოური ხარო, სარალუჩიდან-მეთქი.

აუ, ბიჭო, ავერ ნელმა კიდევ ამტკივდა. რა დეგემართა ნელზე? ვიდელეთო, ათი კილომეტრია აქიდან ჩვენი დაილა, საცველებს

გამოვეპარეთ და სოფლიერებმა არ წაგატანთ შიშასო, შიშა ჩამუყურიან და გუუჭვიან. მეორე დღეს აი გზა ნა გვიაროსო. უკან ვასარები არ აქვან. ხუთი-ექსი კაცი ვალახული, ხინიკაძნებს გზად მუუჭრიან, მოდი აქეთ, მოდი აქეთ, მათ ვასაციდათ მიაქვან შიშა. რომელი იყავით, იქ გზა რუმ მოგვიჭართით?

არიკაცმა არ თქვა, ჩვენ მოვჭართითო. ნელა დამარტყიო, დიდათ მარტყამო. ფაშიოლლი ახმედამ წელი მომტეხაო. ჰადაა, ცოცხლობსო?

–არა

–გადავრჩენილვარო

–ღეველეთის შიშა მიგვაქდა.

კაბახტარელი მუაო, ბაღნებს თუ ვეტყვით, ბაღნებს ეშინიოდენ.

ეიკიდი, რამხელა ლამაზი იქნება!

–ჩემმა ბაბამ ექსი ბაღანად ყველაკად ერთათ დაანერია.

–სანა დავსტიოთ, ჯემალ ბუძიავ, ავიო და რაცხას დაატევე შენო!

რაცხას წერავ შენ, ასწროფ (ფაშიოლლი)

–ერთი პისარი ყავს მაგარი (ი. ხ.)

–რუმელი?

–ამასობაში ყოლითფერი დასწერა (ი.ხ.)

სამ-ნახვარი მილიონი ხართ საქართველოს, ხუთი მილიონი – თურქეთში!

მე თქვენი ვხტომილოფ ყოლისფერს! (ფაშიოლლი)

დისწული დევანი ჩემი! თქვენიერი ამბავი კადა, მექთები დავლიე. ბავ, ბუძიედსვილი, ტაიაღს ვოგო ჰარამი არ არის-მეთქი.

ძველებური კაცი ყველაფერი იცის!

მეჭბური– იძულებული რომ ვახდები, მაშეინ იქნები!

ლორის ხორცი ჰარამია, შიერი მოკტონ, არ მოკტო და ჭამეო!

აფრიკაში სამი–ვოთხი–ხუთი ყაბილე დევნახე. იქა ჰანა ნახოს ბიჭი–ვოგო იმ დუნიაში ვორი–სამი ყაბილე ანჯახ არიან.

სუნთელი ერთმანეთს დიერევიო

შენ დას მე მომცემდენ, ჩემ დას – შენ ძმას.

ავინში კაცის მოკლა ადგა. ქალმა თუ რამე ქნა, დატევეს, კაცი ადგება, წევა. ერი კაცის მოკლა ოც წელწად დანოლიზა არ ღირს.

რაფერ გავვჭყვიპოს 'ნა. ვესროლოთ იარალი და ჩამუავდოთ!

იქიდან ვათხოვლი ბაღნები, ბაღნების ბაღნები შაქრიდან გონჯა არიან.

კანსერ გენეტიკ. ახლანდელი, ექრემავ, რაცხას ვჭამთ, ყოლიფერი ქიმიია. ვოზდათრამმეტი წლის წინ ჩერნობილმა ვასკუტა. რადიოს დუუყურე და თევა, ვოც-ვოზდახუთ წელს მერე შავ ზღვაზე გონჯათ'და იქნას. ობეზითი არის. მედინეში ერი ჰექიმი მოსულა. არიკაცი არ არიან. არიკაცი არ მუა, გონჯა არიკაცი არ არისო. აქო, გონჯები არ არიან, ვაძლომამდი არ ვჭამთო (ა.ს)

ახლა ვირსავეთ ჭამენ. ვორი მოსაფირი მუეველენ და ერ ცხვარს გეიქნევენ.

ისრაფი – ზედმეტი... ფვილამბერი ქართულად ფინიკის ხურმაა.

იმას ვაპატივე (პატივი ვეცი). ად ტყემალიაო. მეო, დასტურ რაცხა მეგონა და ხვალ'ნა ამოვსულიყავ სოფელშიო. შირქეთი აქ ალაამანიას, გერმანიას ყოლისფერი აქ.

– ჩვენში რა ქნილა, იცი? ერთი ახალი ხოჯა მოსულა, ნახვარათ არ დაგვბანოს და ისე არ ჩაგვერასო. ვაყირმიზებული ვამოდიოდა კაცი! ჭარხალად ვამედყვანს, დადებს. ვავსინჯოთო, მოი მე დავწვებო. შევდა შით. თქვენც ვაით ვარეთო. ერი ცხელი წყალი ვუდუურია, შემხტარა კაცი, ცოცხი რტყმა-რტყმაში სული უურთუშია. ხოჯას უყვირია, ასე ნახვარათ მომკტარი კაცი არ შამეიყვანოთო (ადემ სევეი).

ბაბად გონჯა არისო. იქვერულა ამბავი. მორი კაცზე ამბატანიე, ბუზლოლაბი ერ ყათზე, ერ ტაბუკზე ევდენ. ახლა რაცხა'ნა ვითხრათ, ახლა მაგის ვახტი არაავო. ვიტანა მეშვიდე ყათზე და უთხრა: ავი, ბატონო, მეორე ყათზე ჩამოსაღები იყოვო.

ერი ქილო და ვირი ქილო არ ვვინდა, იკვიფსო და ვამოვკატანა. ავი ჰედიე მაქ. ყველას თითო ხონდოსო. მე ვამაფუჭეს იქანად. ჩემ მანჯანას ხედავ? ავი მე ვიყიდე. მე ერი ადგილი დამანახვე, ვავსტეხო'ნა წევდო'ნა. დოლოფალად. ვოვო თუ ხარ, ბიჭს მოქცემ. ბიჭი თუ ხარ, ვოვოს მოქცემ.

ორი კარტინი ძივარად ხონდა, ძივარეთი დაავინა და წეილევეო. მე შენ ვითხარი, კაცურათ, წევლო. ახლა მეც დავავინო. მუუთლა კაცმა, დედაშენი, მამაშენი. ახლა მეც შავავინო, ვეიტად შენაც ესავო, ნუ მაუჭეფო. ქედალი ერი ბაღანა იყო და ვამომატანა, ჰედიე იყო, მაჩუქა.

მაგის მიხტენა ზორია, თვარა ნამოვატანებენო. მე მივწება ფიქრად, ამის ახლობელი ვარ, ვუთხარი, ფიქრად სუნთელს ცნობილობს მაგინი. რიზემი იჭირვიდენ მაგას.

წველეთ ფუშით, დასადები ადვილი გვაქ და რომ გემეიარ, წელიეფ. იერი დამანახვე, ვაესტეხო'ნა- მეთეი.

–ახლა მზია, რა მიმხტინე, იცი? ვერ მივხტები, იმან მიმხტინეფს, აქა ერთი იგია, ბეიუია. ხახუტაიშვილები ტრაპზონიდან წასულან. ერი კაცი იყო ხახუტად, ი გამბრეველდა და ძირადათათ ხახუტაიშვილი იყო კომახიძე. გაბრეველებულა. კომახიძნები არიან ადვილობრივი, ჭახათის ქობულეთლები არიან. მაშენ ჩვენ ბერძენი არ ვართ! ახმედას დუუნერია, გერგელას (გერგეცას), მაგან რა იცის?! შენი გვარი ერი ჭაჭვია და ფიქრას უთხრობია, რომე ად ხახუტაიშვილები და ბათუმის თავი რომ იყო, კომახიძე, ერი გვარი ვართ (ი. ხ.)

სამი ოჯალი ვართ. ნალიედს ქვეშ დავექეთ, ვილაპარიკეთ. ესკიორდუში წამოსულან სამუშავებლათ. თუ ვერ ჭამ, აქა დადვან'და. ჩვენ, ხახუტაიშვილები, სიძეს პატივ ვეცემით. მაშენ სუნთელი ვინცხადს ვირია. აი ჭერ ვაზდლილი არაა, ვირის პანად რა არის. იმის პანაობა მე მახსოვს, აი პატარა სულ ნენემისია, ნენემისი არ ჭამს, მარტუად იგი ჭამს ცხვარის ხორცი, შიშაშე გააკეთო უნდა.

რახან დეინახოთნა?

ხვალ მიალთ კუმრუში, კორგანის ქვეიდან, იმ გზაში დადგოთნა.

ჩემ სოფელში სახლი ძველია, კაბახტარში.

ახლა თხილობას მერე დავშალო'ნდა, ახალი ავაშნონ'და. მე იმის სახლში, ცოლი იცის, ოთხი წელი ვიყავი, სახლი ააშენა, ლამაზათ გააკეთა.

–შენ რახან შედი?

–ახლა ლამაზათ გასწორებულა.

მუთვალი გააკეთა.

ცოლი იცის, ქართულად იყო იქა ბუხარბევი, ჩივა. სახში რუმ ბუხარი არის, ჩემ დედემ გააკეთაო და მეზერზე წერია.

იგმედან ჩამოსლა არის. აქოვრობაში ჩემი სოფელი არ არი. აი თურქების სოფელია აქოვრობა, დავტიე მად საქმე, ფიცარებს, ამფერებს გააკეთებ ხერხით, საქმე ბრეველი მაქ, ქალაქში მალაზია მაქ, დაკეტილია ახლა, ერი წელიწადი დაკეტილია, ერი ბერი უსტა მაქ, მოვლიან დილას, სალამოს წევა. აქა დიდი პრობლემაა, უსტა არ არის. ვოცი ათასი ლირა თვეში რომ მიცე, კიდავ არ მოვლენ. ერი ვორი წელიწადი იქნა.

მე თქვენ მერე ერჯელ კილო ჩამუედი ბათუმში. ჩემი ტაიას შვილია, იმან მოვდა, იმის ცოლი იყო, საქართველოში გევდეთ, ტელეფონი ვიყიდოთო, ნენედს ტაიადსშვილები ძალვან მიყვარდა და უთხრობია და რაცეხან მოვკეტები, ჩემ მეზარზე მიწა მევეტანოთ, ქობულეთში ნევდოთ, მუალ უკან, გზაში ვერ დავდვი, ვნახე პოლიციაა. ჩვენი ბათუმში ხაირულა არის, იგიც ქობულეთიდან რაცხა იყიდა, სახლს აშენებს ახლა, ძალვან ვახელებულია და კაბახტარში ჯერ ასული არ ვარო. ქილომეტრი თუ გვიარეო, იმას შევხედოთნაო, სხვა მანქანას უთხრას'ნა გვიარებულია თუ არაო, მერე მითხრა, რომ შენი სელოფანი იყო ფანჯარა იი, დავგომოთ'ნა მადო. თურქეთში მად პრობლემა არაა-მეთქი, თუ პრობლემაა, კარიდან რომ შევედ, რატომ არ უთხარი, თაქსით ნევდოდი-მეთქი. ხუთი ათასი ლარი, ხუთასი ლარი, იმტოლი ვაკუუქტი. კართან რომ ჩამუედი, მე მითხრა, რომ შენი ჯარიმა არის, კარი გევიარე და მანქანები რომ დადგებიან ვარეთ ქართულის, პოლიცია კიდეც თურქულია, იგინიზა, ად რაფერ დასწერა, ამიზა დაწერვა იქნება? იგინიზა ლაპარიკი ათ დღეში რაცხაები დასწერო და მისცე უნდა.

ზღუისპირიდან აირპორტის გზაზე მუალ. უკნიდან სელეექტორ, მარტვად ვარ. სელეექტორი პოლიცია, ალკოპოლის ტესტი. არაა პრობლემა, წამუედი დილას, ად ახლა ნასვამი იქნება დილიდან. ღამე სვენ, სვენ, სვენ და დილას ჭკვა არ აქ თავში. მერე ჩამუედი აქა, ვლაპარიკოფ და სარფში მაინც დეიჭირებენ და დასწერებენო, შენ ჭკვად არ ვაქო? კართან პოლისმა მითხრა, მაგინი ქართველი არ არისო (მურად ხახუტაიშვილი).

მაქა შვაში ბალანია ცოდვა, მაგინი ასწიო'ნა ერი კად ტარაკვეცი! იჩივლოს და იგი ქნას! თავები არტყან კედელზე! ახალგაზდას ხუმ არ ვავხტი მაგას?! კაი ლამაში ვორმოცი წლის ვოგვებიც იყო, ეთხოვნა იგი, მაგან თრამეტი წლის ბალანად ითხვა, ზოვი იტყოდა, ბალანას არ ვითხოვ-მეთქი! ქალინა ვავხტო, კაცინა ვავხტო, ამაზე არ ფიქრობენ! ხნებეც არაა, ტვინზე არი მარა, მე ვომდავორი წლის ქვეით არ მინდა- მეთქინ, მე ისტამბულს ძმაკაცი მყავდა, ჩივოდა. შენ სწორი ყოფილხარ-მეთქი, ნენემის რუმ უარებოდა, ვორ-სამ წელნად იყო მად ვოგო, ერთქვანები იყოდენ. მაგენი რამეთი წელნადია, ერთათ არიან! თუთხმეტ-თექსმეტი წელია! სირცხვილი ენიდან არნა გამეიტანო! ჭკვიანად გამეიტანო'ნა! ი.ბ.)

მოზობელს მისცემ, ბუძიის შვილმა მაჩუქა, დავრგანა ოზოში. ასნიე, მოიტაი, ჩავდე! აქა კუმრუ, კორგანი, საბაქთარი. აი რაა ჭოო? ახალათ დუუსხმიან და მანქანის ქვეშედან ენებება! აქეთ გვექსოთ, მანქანაი მუა, ცუდია და! (ი.ბ.)

რა გინდა, ჩვენი პრეზიდენტი ქართველია და კნაჭავს ქვეყანას! რუმ იტყვის, დამთავრებულია! რუმ დუუძახავს, უვართ და აძლევს ყური ძირში, ლახავს, მემრე აძლევს, მაგი თუთხმეტი წლიდან პოლიტიკაში არი, იმიზა ვერაკაცი ვერ სთავობს. ფეთთულაჰ გიულენი ამერიკადს აგენტია, ამერიკად არ აძლევს(იაშარ ხახუტაიშვილი).

ახლა ქართული ხალხი ზეითაა, არაკაცი ქვეით არაა, იმიზდა ზეით ვეძეფ.. (იაშარ ხახუტაიშვილი).

საპერზე ფრანდა მიეცი, მაგ გერგელაე, რათერ არ გივიკეთებს! მაგ მამამისის ერთგან ვაგდებული იყო, დღედ-ღამედ ემსახურებოდა ნაზიკოდ, ნაღდი ქართველი მაგია, ილლა კაკალაძეა მაგ, კაც ჩამოხკიდავს ბუიულებზე. ერი დეველაპარიკო, სა მია მაგ, დიდვანებმა იყიან, ჰამა საქმე წამხთარია. დავრაჰათდი ვუშინ. აქიდან უნიას მია გზად. სხვად თუ ვერ ნახენ, ერთმანებს გუუუდებიან. თქვენ რომ არ ჩამოსულიყავით, მე ცხოვრობაში აქ არ ჩამოვდოდი, ბრეველი ადგილი დარებული მაქ. რუსმა ენა ჩამუუვარდა (იაშარ ხახუტაიშვილი).

ქედელი ყადიოლლი ვარ, ბოლქვაძე. ჩვენი დიდვანები აქ მოსულან. შავლიძე მურადაი ქალაქში ცხოვრობს. ხუთი შვილი ყავს. სამი ვოვო და ორი ბიჭი: დურსუნად ხასანად, აიშედ, საიმედ, უმიანად. ნენესი სოიადი ილმაში, დიდვანებმა იცოდენ იშტე, არ დიმიანხიან ისინი, პანად ბალანა ვიყავი, ოთხი ზმა ყოფილან იქიდან მოსული ბრეველი არიან. ჩვენებურ ფხალლობიას, ლობიას, ფხალ გააკეთებდენ. თურქებ ფენჯრები პანად ქონდენ, ფენჯრებზე დემირები ქონდენ (მეველუდ ყადიოლლი – ბოლქვაძე, 55 წლის).

ე ბედელია, ახლა ვანა არა, სიმინდს ვყრიდით, თხილის ჯვალეები არის. სიმინდი პანაია. ვაკეთებთ ყველს, კაიმაღს. სამი ძროხა მყავს, ჰამა ერთი პანაი იშტე (ნადიდე ილმაში)

–ლომი იყით? (მ.ბ.)

–ლომი ზათინ ვიყით (ნ.ი.)

–რით ცეხვავედით?

–არის იგზე საცეხველი! პურს ვთესევედით, ამტონი ზენგინობა ჰა იყო? მასკან დეირვა.

ქორწილობა ასეა, ნიშანი იქნება ორ თვეს, სამ თვეს, მასკან დუგუნი მიღის იშტე! მოტაცნა არ იყო, ახლა გოგო-ბიჭი მან სახლდებთან. მათ იჯებთან.

დღორი რა ვიცო! მუჰაჯირი ვარ, ჩემი ნენედ აქიდან წასულა, ეს ჩემი ტაიაშვილია, ტაიაშვილზე მუედი მე. ის არ ვიცო, ტყვილი რა ვთქვა? ჩვენებურაი ჰიჩ ვერ ვთალი: ათი და ერთი, ათი და ორი– იმფრათ იშტა! გურჯიჯა არ იცოდა, არა! ახლა რომ აქ მოსულან, თლათ თურქები ყოფილან, თურქი! მუჰაჯირჯა ჩემმა ბაღვებმა არ იციან, ხტომილობენ პანას. ესეც ჩემი შილია, ნადიდე ილმამი.

- წრეველად თქვენთან წყავზე წყავი არი? (იაშარ ხახუტაიშვილი)
- შენი ცოლის ბაბაანედს სოიადი რაა?
- შენი ნენედ, დიდნენედ რა გვარია? (მ.ხ.)
- ჯეიჰან აბლაშენს მოვჰკითხავ
- რამეთჯერ ვითხარი: ნენედ არის ქათამაძე, ნენედს ნენედ დიასამიძე.
- არაბად არის?

არაბას ვერ ვხმაროფ. ბალანა ცამმეტ ნელწაღია საქმოფს. ტაიაშვილის ერთათ ჯანაზაზე მიველ. თავაღმა წეველით, ტაიაშვილმა დაჰა იცის!

დედეს ერთი კაცი მუეკლია, იმ ხეზე ხუთ დღეს დამდვარა, ჯანდარმეები ქვეშიდან უცდიდენ, წყალ წუღია ზანდუკში რაცხა ქონია.

აქ ჩურუქსული არ არი, აქ აჭარლეები ვართ. თურქების სახლი ამფრათ არი, იქ კაცმა ვადავორდეს, ვერ ნახავ. იმღონეთი დიდი კაცი იყო, ჯამში კითხულობდა, დეინყო ტირილი, დიგვინახა, ჩვენთან იმაზე იალინი აქვენ სახლი ხულოში, გზიებში ბარები აქვენ, ტურისტები მოვლენ, ნენედს ბაბამ მოკლა და აქ ვამეიქვა. ისინი მოკლენ. დედემ მალე მოკტა, დეიხარჯა, ნენემაც და ტაიამაც მომიკდა. ხალაი სეფსან წლის მყავს (55 წლის). ნენემ რომენ დემეხარჯა, მაშვინ ამან ვათეთრდა. ერთათ ხარ. მასკან დიდვანები ამბობდენ, იქეთები გამოცეველი არიან მუსლიმანობისთვინო. ათათურქს იმას უენია, ამ კუთხეს, იმ კუთხეს, ამ კუთხეს, იმ კუთხეს, შარაფი მოდგმული აქ კაც. ჯანაზაზე წეველი, იქა დალიეფს.

აირი ვხტებით ხანდესან, სალონი დუგუნ იჯებთან, იქ მივალ, იქ საქმობენ. ჯანაზა გეენება, დუგუნი გეენება, თლათ ვადარეველი არიან. აქაც

ანიფრათ არიან, აქავრობა ღუზია. კორგანში ქურთები აღარ შუუშვიან, ჰაით შენი, კუდიანი ხარო. აი ჩამლულია, გზის ქენერში სახლი ვუყიდე, ბინები ძალვან ზაიფია. ერთი გიექანოს, დანყვიტავს მილლეთ. ქირიში მობრუნებულია, ქირიში! ჩვენთან მალე ტყდება, თქვენი ბეტონი ღუზია, ჩვენთან თუთხმეტ სანთიმინი ბეტონია. ჩვენთანაც ანიფრათაა, ატყვილებენ ილლე მილლეთ. იმის ქვეშ ათი ქალაქი დაძირდა, ერთი გევეგახუნა ქი (მეველედ ყადიოლოლი– ბოლქვაძე)

– ნაღდი თუ არ დაანახვე, მაშინ მეიყრის ჩაის, იჰლამურს (ცაცხვს). წყავი ვიმობღემდა. იმიზდა აქ ღუგუნი არ ვქენი. ვაშლი ვადაჭრეს იგზე. ჩვენთან წორნილზე დაჰკიდვენ კვერცხ, ზოგი რას იზამს, იცი? ვატეხავს (მეველედ ბოლქვაძე).

– გარგან ვეტყვით ამას, დეინევი. ჩვენებურა გარგანი. თქვენ ჩურუქსული ხართ? ლაპარიკი ჩურუქსულს გავს (გეჩი დევრიძე).

– თქვენი ნენედ საიდან იყო? (მ.ბ.)

– ნენედ რომელი ნენედ? იემიშანიდან. მისი დიდვანები იქიდან იყვენ, ჩემი ნენედ აჭარელი იყო. ჩემი რესში რათ'და ქნა, ნევ? რესში არ გამოსწიო, არა! ჩემი რესში არ წეილო! ისინი მე ახლა არ მახსოვს, დამავინყდა, გეიარა, წევდა! (ზ.დ.)

საჭმელები?

– შაჭმელი, ჩვენებურები შენ არ იცი? აინი იშტე და! ჭყინტიანი ფხალი! ხაჰის ხიზართმას ვაკეთებდით, ხაჰს დავჭრიდით, მარილ დავაყრიდით. ამის მამამის ეცოდინება ბელქიდა! რაფერ ვთქვა და ძროხებზე გადასახედნელათ წევდა!.

– შენი სოიადი? (ზ.დ.)

– ცეცხლაძე (ნ.ც.)

– ცეცხლაძე ჩურუქსული არიან. აინი, აინი, შენ თუ აჭარელი ხარ, ჩვენც ისე ვართ იშტა!

იოხ, იოხ, ფერდე იყო, იშტე! რაცხახან რომ მიხვიდოდი, დეინახვედი, ახლა რომაა გადარეველი, ისე არ ვართ იშტა. გადარეველია, მაშინ ისე არ იყო! რა ვიცი მე, სუ ყოლიფერი იყო! აქაც არი, ჯერ არ ადვა! გოვოს სკივრით გაატანდენ, სკივრში ჩაანყობდენ. აინი იყო, ჰე, ჰე, ჰე, აძლევდენ! გელინი რომ ეზოში მოვდოდა, პატრონს მიცემდენ! პატრონი გელინს აჩუქებდა!

ღუგუნზე თავლია არ იყო, რაცხას იყიდევდენ, ზოგი თეთრს
ყიდულობდენ, ზოგი დუღას გადაახურევდენ! სიფთე მასე იყო, ქალამანი არ
დიმინახია მე, ქალამანი ჩემზე წინ ყოფილა. დიდვანებ ის უქნიან!

–ერთი ძროხები დევემბა და ისე დამუდარიყავი! (ზ.დ.)

მზე მელევა და...

ჩემი ბაბადს სოიადი. თარუმი ჩემი გვარია. ესკიდან არაბა არ იყო,
ცხენით მუედით. იკავებენ ია დოდოთუალსა, ცხენზე რომ შააუდუმლებენ,
მაყარი იყო, ჰემ ათენებდენ ჩვენებურები. სიფთეზე სუყოლიფერი იყო
საჭმელი. ომელს გუუკეთებდენ. ისიც ვადამამინყდა, სახში არ აკეთებდენ
მაქფერებს. ომელის არჩი აკეთებდა. თექსმეტი წლის ვიყავ, დედე –
ჩვიდმეტის.

–ონ იელი იყავი? (მ.ბ.)

–შენ რა იცი?

ერთათ გევზარდეთ, ზათინ აქა! დევრიშოლლებს ცნობილობენ ავინი
მევერ. ჩემი ბაბად აქ დაბადებულა და იყოლა თურქებიდან. დასახლებულა.
ჩემი დედეე გამოვდა.

დედე... ერთი ჩვენებურები ამდვარან, ერთი ვოც წელნადს მერე
ჩვენებურები ერთი კაცის ერთათ აშლილან, უნიას ერთი მევიაროთო,
დევეინყოთო და აქ გამოსულა და მომკტარა. ბაღნები დარჩენილან, წვიტი
ყოფილან და იქ დაასახლეს და ისე დააუდუმლეს. ამის დედეე თუთხმეტი
წლის იყო, შაჰბანოლლი ისინი. ოსმანლის იქით ჰარბი უქნიან, ქრისტიანში
მუსულმანები არ დარჩნილან, აქ'და დაგაუდინოო, ოთხი მილიონი
დარიგებულან, აქ ბრეველი ყოფილან! თუთხმეტი მოსახლე ვართ
ჩვენებური. მემომ ბაირახტაროლლი იყო. რუსი რომ კომუნისტი გამხდარა,
სახელები გამუეცლიან, აქ ერთი თათაროლლია, ყარამემედოლლი.

ნადი ადეთი იყო, სიფთე. ჯილაა იყო, კინის ჯილაამ გამოვდა.
დირექტორმა გამოვდა, დაათეეებს– ოქუნ თექლამა ერქვა. ვოვოს
წახვებოდენ. მუსად დევრიშაძე ყოფილა. დევრიშოლლები და
შაბანოლლები, იქიდან დედეე ჩამეიარსო. კაცი– ოთხმოცი, სექსანში ვარ–
ქალი– 78.

–აი გზა სოვან არ მია. მანაც ვერ მია.

– ზაათი

–ად სიძე დაბერებულა

–ახლა სა მიხვალთ, სა იარებით, რაიზა იარებით ტყულად, რაიზა?
ხენიკაძემ ერი ვოდორი ფხალი მისცა მალხაზის. თაჰნალში იყო
ხენიკაძის ქალი, ხაჯიოღლი. გიულის კაცმა მისცა. ბალანად ვაზდლილი
იქნება.

შენ თეფი თვალით რას იყურები? მეტი რაა ახალი და კად თურქის?

პოლიტიკაში ჩემი კაცი არცერთი არ იყო. მე რათ მინდა? იყოს, ხმა
იმას და მივსყო, მარა არაა ერდოღანზე კად კაცი და რა ვენა! ათათურქი კად
კაცი იყო!

–კაბახტარზე ვინაა? გოგოტიძის სასაფლაო, ქართული წერილია თავზე!
დაბეჩთენ საქართველოში! ისტორია თუ ვინდებიან, ჩამოვწეროთ, მე
მკითხეთ!

–შენ რა იცი?

–ჩემიანზე მე... ჩემს ვაზდამდე ივინი მოკტა, ცხოვრობა ასე არის და...
ზოვი მიდის, ზოვი– მოდის. სოფელში სახლს არემონტებს ბატონი.
ყველამფერი დაანგრია. ვუთხარ რომე, ამას რუმ აკეთეფ, ზედად
მოვშლათ-მეთქი! ავი შენ იყიდე, ივი შენ იყიდე, მივნება! სახლის წინ
დასაყდომი დეინახე? ივი ვიყიდე, აკეთებს კიდავ! ჭამა-სმა მის ადვილზეა!

– მზია, ნანა, იხმარეთ სახლი და...(ეგრემ ჭინჭარაძე)

– დედაშენი რაფერაა, კარქათაა? მოსამსახურე კარქათაა?
ე.ი.დათოდ თბილისშია? მაიკოდ ვინაა? (იაშარ ხახუტაიშვილი).

– დათოდს ცოლი (მ.ხ.)

– ჩემი პანად სიძე სახჩი მუა, თორმეტ საათამდე, პირველ საათამდე
დღედ–ღამედ მუშავობს. ბოლიშ ვიდივიხიდილი, ვერ ვივიკეთეფო. ბალანამ
წიმივდოს და ხელიდანო და ბალანაიკ წუყყვანია შეხვედრანზე.

– თავრობა აძლევედა ათას ვორას ფაუნტს, ბინა – ცხრაას ფაუნტს,
სამასი ფაუნტი ურჩებოდა, მარა იქაა, ლონდონშია. უნივერსიტეტში ლეექცია
იკითხა. რაცხაები ვააკეთა, ფული ვააკეთა, თავი დეირჩინა, მთელი ავროპა
ქალი–ბალანაი არუნია ისტამბულს ბინა იყიდა. უნივერსიტეს ხელფასი რამე
არაა, იმაზე ვორჯერ მეტს სხვა რაცხაებიდან აკეთეფს. მისი ოთახი აქ. ერ
ჩას თუ დალევს ჩემს ერთვან და დეველაპარიკეთო, მადა... აიშედს ერთვან
დავუდოთნა მანქანაზე და ივია ნენედ აღარაა, ბაბად აღარაა, ბალანა
აღარაა, ერი ქარავანი ვიყიდო, ჭვიჰანად ს ერთვან ვიარო და ვიყო.

– აქლემითნა იარონა? (ნ.ც.)

– მალხაზი, მაგ ძივარად არ დივიტევია ორ წელიწადს წინ, შენ ნახე! აგერ კისერი, გული, ვორმოც დღეში ყველაფერი, ექიმმა მითხრა, რომენ ყველამფერის ბრალი სივარეტია, მერმე ხელში აღარ დიმიკავია.

– კაინთელი ძივარას ვენევილი– მეთქი. ახლა ხეჩიმთან მივედი, ყველაფერი კარქათაა, მითხრა. ყველაფერი კაია. ოხ, აი, კპილი, ვერც ვჭამ, ვერც ვსვამ. სამ წელწადი ვიკლიაო, თუ არ გუუთიე, რას იზამ! ვორი წელიწადი ხუმ გეიარა, სამი წელწადი კიდევია. თხილს რაფერ ვჭამ, იცე? გაფეჟოვიეფ, მაშინ სიფთე პურსაც ვერ ვჭამდი (ი.ბ.)

– იყავე? დალიე? მაგას დავალევევი გუშინ აირანი მამაშენი ცოცხალია?(ი.ბ.)

– არა (მალხაზ გოვიტიძე)

– დედა? (ი.ბ.)

– კიი (მ.გ.)

– ერთი ერ ღამე ვერ ევეით. ამირანამ იგვიყვანა, ერთათ ეველით (ი.ბ.)

– ვსვამდი, აბა არ ვსვამდი?

– იაშარად იყო ია, ამირან ემიად უმფროსი იყო, ჰამა აი, უმფროსობას იქდა, ერთი მივახტინო ღდა.

ახლა აქიდან გევეით რუსეთში.

აქა მოდიან ტურისტები, აქა სასტუმროა, ჰამა, ამფერი კაი არაა. რეიზა? იმფო კაი ტურისტები მია, მე ახლა ემეფლი ვარ, ჰამა, რამით, სამას დოლარს, სამას ორმომდაათი დოლარს ვღებულოფ (აიშე ბოლქვაძე).

ის უმფო კაია, თარჯიმანი ხომ ვარ? ხელს აძლევს.

ერი წინა დღეს, ხუთი-ექსი თვის წინ სახლ-კარზე მივეით რომე, კაცმა თქვა, რომ მანქანად უკან გეიყვანეო. რაიზა და რიგიაფო, საქართველოის ტამოყნიაზე ვაალო, უუმასქნიან ყველაფერიო.

აქა იაფიაო.

–მეორე ბაღანად რაფერაა? შენ ახლა დეიდად ხარ, შენნა პანად – ბრეველი ეპატრონო 'ნა.

წეინდა-წეინდა წრიმლეებიდან ივინიდან ოპერაცია ვააკეთებია იაშარას. ჩემთვინ არ არის. ქალს'ნა დეველაპარიკო მე ახლა, არ ივიქნა ახლა თელეფონი, არ ჩართო იმაზე, დამუდარია. უნიას ვააკეთეფ, უნიას ქალაქი ახლა დარაჰათებუღია. ვოთხასი ათას დოლარისას თუ იყიდი და ექს თვეს,

სამ თვეს იქნები, მოქალაქობას მიიღევს. სურიელები (ასურელები) ჩინვნები არიან ივინი.

სურიელები თქვენთანაც არიან?

მაგ არის, უნიეიდან არის, მაგ ქართველია და პარლამენტის თავუდუმარეა, პარლამენტის თავზე ვინაა? ქართველია, აქავრობის მოქალაქე ვარ, რომ მოჰკითხო, თურქი ვარ, ჰამა, მე ვიცე, რუმ რა ვარ. რათ ჭირიაო იმას, რომ საქართველოდღან ვარ!

გევექო 'ნა აქიდან, სა მიალ, მე ვიცე ახლა? მეორე გზიდან მიალ, ერთი პაბრიშკას ხედავ?

ბრეველს მასე ნაყიდი აქ მოტისიკლეთი, უფრო იაფი არის და იგი იეფათ მირბის– მორბის. ვინ შამასკტება, ღმერთმა იცის!

ჩემ ბაღნობაში რომ გეგზარდე, ჩემი რაიონი არის. აქ ზღვისპირზეა. კვირეში დარდი! ბაბამ მავის ჭიში მაქ ვეიქნია, ალბათ ჭიბეში ეღვა და გუუვარდა. მესხიძე, გოლომანიძე, ჩერეჩიბია, აგი, ელიაძე, ხილაჯოლოლები არიან. თებზებს იჭერს. ივერ ვალმა ბინები ჩანს, ჩემი მიქა იქ არის... პირველათ ზავოში ვააკეთებია. ხალხი მივნება, ვააქირავეო ვორმოზდაათ ვეროთ. აუროპაში მიდის კატეიბის საჭმელი.

ღედამისი ჩემი ბიბილაია, ხახუტაფხეა. მისი კონდოაც აქაა, ენიშტე ოჯახშია მისული.

ავი ისმეთაის ძმის სახლია, მიქელაძე ღინდარის ავინი მიქელაძეები, ბაჯელიძე არიან, ამის უკან ქათამიძეები არიან ღიასამიძეები (ბეშიმოლელი).

ღეიშლა... მამუდ ბუძიედს ვოგო ხავს მავას, ჭემალად ღიასამიძეა. სკოლას ახალათ აშენებენ. მავერ ახალათ ვააკეთა ხენიკაძემ. ავინიკ ქათამაძე არის. სათვალო ვინდა შენ ახლა. აი ჰაირულადს ბუძიამისის სახლი არი.

ხაჯიოლელი მაჭახლიდან არის. ბაბად ასე იტყოდა, სოფელი რუმელია, დამამინყდა. აქ ვერაშემე, ორდუ, ჩამაშირ მიტანა მეიშლა. ცეხლი ინთის. არის ჰამა, სა იერზეა, არ ვიცე.

–ცეხლაძე ვინაა აქა?

–მე (ნ.ც.)

– თახთაბაშს არის ცეხლაძე. ჩიჩეგებია და რა ვიცე, ჭურჭელშია დარგული.

– ვორი გელინი მყავს. იმის გვარს რას ჩივიან? ერთი ოქროპიროლლია, მიორე– ოთიოლლი. დიდი გელინი ახლოა, ხან მიალოთ, ხან – არა. ქათამიძის ოჯახია, მად ჩემი მამლია... მერიემი – ქათამიძე. მოხპარე შენი ნენედს სახელი. ნამეტარს მე ვერ ვლაპარაკობდი. აქოური იყო, თურქი იყო. ჩემ ბაბას თურქების სახლიდან იერი უყილია, იქ დამუდარია, პანად ვიცოდი, ამუავდა იანი, აქ მეუდი, რაცხას ვებომილობდი. პანად ძმის ქალი იყო თურქი, ჩემთან ლაპარაკეფო, იანი ასე მეგონა, ნენემისი ჩვენებური იყო. აკეთებდა ზეთიანი ქათამი, ნვენნიანი ფხალი, შრალი ფხალი, ნიგოზი.

რესპონდენტები:

იაშარ ხახუტაიშვილი (შენდური) ფაცა, 73 წლის, პენსიონერი;

ზეჩე დევრიშოლლი (დევრიშაძე) 53 წლის, დიასახლისი;

ეჭრემ ჯინჯარაძე (ქოშუმი), ფაცა, ორდუ, „ორდუს ქართული კულტურის პოპულარიზაციისა და ურთიერთდახმარების ასოციაციის“ თავმჯდომარე;

ჰურიე ჯინჯარაძე, 75 წლის, დიასახლისი, ფაცა;

სულეიმან ჯინჯარაძე (ქოშუმი), ფაცა;

სებილე შავიშვილი – ხაჯიშვილი, 106 წლის, კორგანი;

ადემ ანანიძე (სევეგი), კორგანი. მუსიკოსი, მეცნიერი, მოღვაწეობს გერმანიაში;

იუსუფ ხინკაძე, 80 წლის, კორგანი, პენსიონერი;

მეველუდ ყადიოლლი – ბოლქვაძე, კუმრუ, 55 წლის;

გაფფარ ილმაზი (მარია აბაშიძე), კორგანი, დიასახლისი, 62 წლის.